

Bölüm Xxx

PARASOSYAL ETKİLEŞİM BAĞLAMINDA BİR ALIMLAMA ANALİZİ: İSTANBULLU GELİN DİZİSİ

Tebrike KAYA¹

GİRİŞ

Toplumsal yaşamı, kültürü ve hayat tarzlarını değiştirme potansiyeli taşıyan televizyon, günümüzün en etkili kitle iletişim araçlarından biridir. Dünyada yaygınlaştığı ilk yıllardan itibaren, insanlar, haber almak, hoş zaman geçirmek, eğlenmek ve rahatlamak için televizyon izlemeyi tercih etmektedir. Günün yorgunluğunu atmak ve yaşam stresinden uzaklaşmak için tercih edilen programların başında yerli ve yabancı televizyon dizileri gelmektedir. Günümüzde çok kanallı bir yapıya sahip olan televizyon, dijital teknolojik gelişmelere uyum sağlamakta gecikmemiş, internet televizyonu ve mobil araçlar sayesinde, izleyicilerine istediği televizyon programlarını istediği zaman izleme olanağı sunmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, televizyon sektörü farklı sınıflardan daha fazla izleyici çekmek amacıyla dizilere ağırlık vermiş, televizyon kanallarında yayınlanan yerli diziler, yüksek izlenme oranları almaya başlamıştır.

Televizyon dizilerinin toplumun kültürel özelliklerini yansıtması, dizi konusunun ve kahramanların izleyicinin dikkatini çekmesi açısından önemlidir. Dizilerde yer alan kahramanların, cinsiyet, yaş, meslek ve toplumsal statü farklılıkları, farklı kesimden izleyicilerin dizi kahramanlarıyla bağ kurmasını kolaylaştırmaktadır. Dizilerde, olaylar birbirine bağlı olarak devam etmekte ve her bölümde bu zincire yeni bir halka eklenmektedir. Dizilerin her bölümde bir önceki bölümden özet vermesi, izleyicinin diziyi tekrar iştirak etmesini ve olayları gerçekmiş gibi algılamasını sağlamaktadır.

Toplumsal yaşamın bir yansıması olan dizi filmler, izleyicilere farklı statü sahibi insanların olaylara bakış açısını görme ve anlama olanağı vermektedir. İzleyicinin, dizi karakterlerinin hayatlarına ve düşüncelerine ortak olması, kendisini onlarla yakın bir etkileşim içindeymiş gibi hissetmesine neden olmaktadır. Bu bağlantıyı kuran ve dizi kahramanlarını yakın arkadaşları gibi algılamaya başlayan izleyiciler beğendikleri dizileri sonuna kadar izlemeye devam etmektedir. İz-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Beykent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, tebrিকেkaya@beykent.edu.tr

için elinden geleni yapar. Fakat Süreyya, yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen kayınvalidesine saygılı ve uyumlu davranmaya devam eder. İstanbullu Gelin, adından da anlaşılacağı üzere ataerkil toplumun temel dinamiklerini yeniden üretmeyi amaçlayan bir dizi olarak, evli kadınların eşlerine ve kayınvalidelerine nasıl davranmaları gerektiğini izleyicilere hatırlatmak istemektedir. Fakat bulgular incelendiğinde, izleyicilerin dizideki kayınvalidenin davranışlarını değil gelinin davranışlarını gerçek dışı olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bu açıdan, İstanbullu Gelin'in kayınvalidelerin müdahaleci tavırlarını meşrulaştırdığı fakat gelinlere itaatkâr davranma zorunluluğu aşılayamadığı söylenebilir.

Sonuç olarak, toplumun temel taşı olarak kabul edilen ailenin önemine vurgu yapan İstanbullu Gelin dizisi, aşk, evlilik ve annelik kavramlarını yüceltirken, günümüzün yaşam koşullarına uygun toplumsal cinsiyet rollerini yeniden inşa etmektedir. İzleyiciler, dizi kahramanlarıyla parasosyal etkileşim kurarken, karakterin davranışlarını ve karşılaştığı olayları kendi düşünce ve deneyimlerinden yola çıkarak anlamlandırmaktadır. İzleyiciler, kendi deneyimleriyle ve gerçek yaşantıyla örtüşen olgu ve olayları egemen okuma ya da tartışmalı okuma yaparak alımlamaktadır. Egemen okuma içeren bir kodaçım, izleyicinin topluma egemen hegemonik unsurları benimsendiğini göstermekte, tartışmalı okuma içeren bir kodaçım ise izleyicinin hem rıza gösterdiği hem de reddettiği unsurların neler olduğunu ortaya koymaktadır.

Hall'un modelinde, metnin içerdiği bütün anlamı ve yan anlamları çözdüğü halde bunlara karşı tavır alan izleyicinin muhalif okuma yaptığı kabul edilmektedir. Fakat bu araştırmaya katılan izleyicilerin metnin içerdiği tüm anlamı çözmedikleri halde karşı tutum sergiledikleri bazı olgular ve olaylar olduğu görülmüştür. Buna göre, izleyicilerin gündelik yaşamda sık karşılaşılmayan durumlara ve olgulara karşı bir tutum sergiledikleri ve muhalif okuma yaptıkları söylenebilir. Parasosyal etkileşim bağlamında yapılan bu araştırma, izleyicilerin kendi düşünce ve deneyimleriyle dizi karakterlerinin yaşadıkları arasında ilişki kurduklarını ve alımlama sürecinde pasif değil aktif özneler olduklarını ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Ang, I. (2006). On the politics of empirical audience research. *Media and cultural studies*. New Jersey: Blackwell Publishing.
- Arda, S. (2006). *Predictors of parasocial interaction with the favorite and the least desirable characters port-rayed in TV serials*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arslan, Ö. (2013). *TV dizilerinde yer alan karakterler ile kurulan parasosyal etkileşim: Bağlanma biçimleri ve yalnızlık açısından bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aytulun, G. (2015). *Ergenlerde parasosyal etkileşim: internette gerçek benlik, kendilik algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, J. (2001). Defining identification: a theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication & Society*, 4 (3), 245- 262.
- Cohen, J. (2003). Parasocial break-ups: measuring individual differences in responses to the dissolution of parasocial relationships. *Mass Communication & Society*, 6 (2), 191-202.
- Çağlar, B. (2018). Kültürel çalışmalar perspektifinden seksenler dizisinin alımlaması: Sosyal medyadaki izleyici yorumları. *Online Academic Journal of Information Technology*, 9 (33), 160-182.
- Durak Batıgün, A. ve Büyükaşahin Sunal, A. (2017). TV dizilerinde yer alan karakterlerle kurulan parasosyal etkileşim: Evlilik doyumu, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler açısından değerlendirme. *Türk Psikoloji Dergisi*. 32(79). 52-62.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2010). *Öteki kuram*. Ankara: Erk Yayınları.
- Eyal, K. ve Cohen, J. (2006). When good friends say goodbye: a parasocial breakup study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50 (3), 502-523.
- Giles, D. C. (2002). Parasocial interaction: A review of the literature and a model for future research. *Media Psychology*, 4, 279-305.
- Güngör, N. (2011). *İletişim kuramları yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hall, S. (2001). *Encoding, decoding. media and cultural studies*. Blackwell Publishing, 166-177.
- Horton, D. ve Wohl, R. R. (1956). Mass communication and para-social interaction. *Psychiatry*, 19 (3), 215-229.
- Johnson, J. M. (2002). In-depth interviewing. *Handbook of interview research*. J. F. Gubrium, J. A. Holstein (ed.). London: Sage Publications.
- Kim, J. ve Rubin, A. M. (1997). The variable influence of audience activity on media effects. *Communication Research*, 24 (2), 107-135.
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Levy, M.R. (1979). Watching TV. News as para-social interaction. *Journal of Broadcasting*, 23 (1), 69-79.
- McQuail, D. ve Windahl, S. (2010). *İletişim modelleri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Morley, D. (1992). *Television audiences and cultural studies*. London: Routledge.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Perse, E.M. ve Rubin, A.M. (1989). Attribution in social and parasocial relationships. *Communication Research*, 16 (1), 59-77.
- Schmid, H. ve Klimmt, C. (2011). A magically nice guy: Parasocial relationships with Harry Potter across different cultures. *The International Communication Gazette*, 73 (3), 252-269.
- Schramm, H. ve Hartmann, T. (2008). The PSI-process scales. A new measure to assess the intensity and breadth of parasocial processes. *Communications the European Journal of Communication Research*, 33(4), 385-401.
- Stewart, C.J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: principles and practices*. Dubuque: Brown Publications.
- Şakı Aydın, O. (2007). Alımlama araştırmaları ve kültürel çalışmalar geleneğinin katkısı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11. 119-131.
- Turner, J.R. (1993). Interpersonal and psychological predictors of parasocial interaction with different television performers. *Communication Quarterly*, 41 (3). 443-453.
- Williamson, J. (1998). Kadın bir adadır: Dişilik ve sömürgecilik. T. Modleski (ed). *Eğlence incelemeleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Yaylağül, L. (2010). *Kitle iletişim kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.